

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

AİLE VE TÜKETİCİ HİZMETLERİ

**AİLEDE KARAR VERME
762SHD005**

Ankara,2011

-
- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
 - Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
 - PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ- 1	3
1. KARAR VERME	3
1.1. Önemi.....	3
1.2. Karar Vermeyi Etkileyen Etmenler.....	4
1.3. Karar Verme Teknikleri	6
1.4. Karar Verme Aşamaları	7
1.4.1. Planlama	8
1.4.2. Kontrol Etme	9
1.4.3. Değerlendirme	9
1.4.4. Karar verme	9
UYGULAMA FAALİYETİ	12
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	13
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	14
2. KARAR VERME UYGULAMALARI	14
2.1. Ekonomik Kararlar.....	15
2.2. Sosyal Kararlar.....	17
2.3. Teknik Kararlar	20
2.4. Kararsızlık Durumu.....	21
2.4.1. Karar vermeyi etkileyen kişilik özellikleri	22
2.4.2. Kararsız kişiler karşısında yapılması gerekenler	23
UYGULAMA FAALİYETİ	25
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	26
MODÜL DEĞERLENDİRME	27
CEVAP ANAHTARLARI	28
ÖNERİLEN KAYNAKLAR.....	30
KAYNAKÇA	31

AÇIKLAMALAR

KOD	762SHD005
ALAN	Aile ve Tüketici Hizmetleri
DAL/MESLEK	Alan Ortak
MODÜLÜN ADI	Ailede Karar Verme
MODÜLÜN TANIMI	Durum tespiti yaparak, karar verme sürecini doğru uygulayabilme hakkında bilgi ve becerilerin verildiği bir öğrenme materyalidir.
SÜRE	40 / 16
ÖN KOŞUL	
YETERLİK	Karar vermek
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Uygun ortam ve koşullar sağlandığında karar verme sürecini doğru etüt edebileceksiniz. Amaçlar 1. Karar verme sürecinde doğru durum tespiti yapabileceksiniz. 2. Karar verme sürecini doğru uygulayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Donanım: Kaynak kitaplar, bilgisayar, projeksiyon, fotoğraflar, afiş, broşür, dergiler, uyarıcı pano, tepegöz, asetat, CD, VCD, televizyon, bilgisayar donanımları Ortam: ..Sınıf, atölye, ev , işyeri ,bilgi teknolojileri ortamı
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülün içinde yer alan, her faaliyetten sonra verilen ölçme araçları ile kazandığınız bilgileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modülün sonunda, size ölçme aracı (test, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

.Günümüz yaşam tarzının gereği toplumsal değişimler çok hızlı yaşanmaktadır. Karar vermenin günlük yaşamdaki önemi de gün geçtikçe artmaktadır. Birey, aile ya da kurum için çeşitli zamanlarda mevcut durumu korumak ve sürdürmek, ya da iyileştirmek için kararlar verilir.

Karar verme, dinamik ve karmaşık bir süreç olup değerlere, kişiler arası ilişkilere, kültürel sınırlamalara, sosyal ve psikolojik durumların değişimine vb. bağlıdır. Karar verme ve bilimsel problem çözme aşamaları birbirine benzemektedir. Aile kurumunda karar verme daha zordur. Çünkü evde diğer kurumlarda olduğundan daha çok alanda, daha fazla sayı ve çeşitte kararlar verilir ve verilmek zorundadır.

Bu modül ile ailenin bir üyesi ve toplumun bir ferdi olarak karşılaşılan karar verme sürecini etkileyen etmenleri ve karar çeşitlerine göre karar verme uygulamaları bilgi ve becerilerini kazanacaksınız.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Bu faaliyette kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda gerekli ortam ve koşullar sağlandığında karar verme sürecinde doğru durum tespiti yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Karar vermeyi gerektiren durumları araştırınız.
- Problem çözme yöntemlerini araştırınız.
- Edindiğiniz bilgileri dosyalayınız.

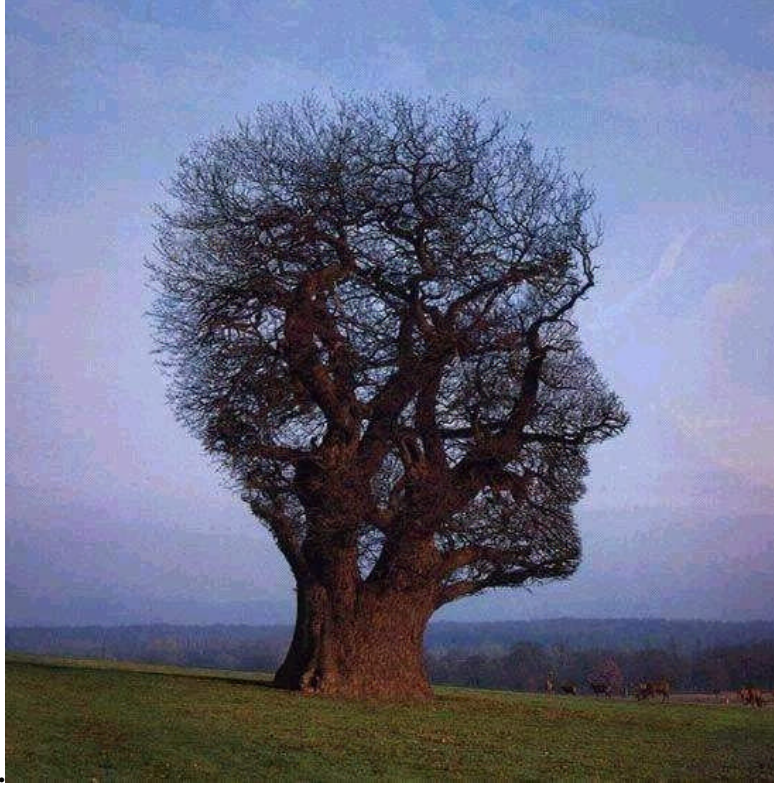
1. KARAR VERME

Karar verme, çeşitli amaçlar, bunlara ulaştıracak yollar, araçlar ve imkanlar arasından seçim ve tercih yapmakla ilgili zihinsel, bedensel ve duygusal süreçlerin toplamıdır.

1.1. Önemi

Karar verme sadece iş hayatında değil ailedeki yaşamsal faaliyetlerle ilgili kararları da kapsar. Aile bireylerinin yaş ve yetenekleri ölçüsünde karar verme sürecine katılımları sağlanmalıdır. Bu, görev ve amaçların gerçekleştirilmesinde fonksiyonel iş birliğini oluşturur. Bireylerin sürece katılımları ile aile yaşantısının aksayan yönlerinin düzeltilmesinde, bireyler arasında olumlu ilişkilerin kurulmasında, grup dayanışması ve bütünlüğünün sağlanmasında, yaşam ile ilgili tecrübelerin aktarılmasında önemli etkisi vardır. Dolayısıyla aile bireylerinin ortak değer ve amaçlarının oluşmasına, kişilik gelişimine de katkıda bulunur.

Karar verme, dinamik ve karmaşık bir süreç olup değerlere, kişiler arası ilişkilere, kültürel sınırlamalara, sosyal ve psikolojik durumların değişimine vb. bağlıdır. Kararlara katılımıyla bireyler ve özellikle çocuk, çeşitli konularda düşünmeyi, tartışmayı, kabul ve reddedilmeyi, sahip olduğu kaynakları, çeşitli zihinsel ve fiziksel faaliyetlerin plânlanmasını, yürütülmesini ve kontrolünü öğrenir. Bireyin kendine olan güven duygusunun gelişmesine de yardım eder. Bireylerin kararlara katılması, aile ya da kurumların birliğini sağlayarak huzur artırılması ve bireylerin tecrübe kazanıp sonrasında aile, eğitim ve iş yaşantısında daha doğru kararlar vermesinde yardımcı olması bakımından önemlidir.

Resim 1.1: Karar vermenin, dinamik ve karmaşık bir aşama olması

Karar verme, aslında bir problem çözme olduğundan karar verme ve bilimsel problem çözme aşamaları birbirine benzemektedir. Bu aşamalar sadece örgüt açısından değil, bireyin kendisi için verdiği kararlarda da geçerlidir.

1.2. Karar Vermeyi Etkileyen Etmenler

Karar vermeyi etkileyen etmenler, “değer yargıları”, “amaçlar” ve “standartlar”dır. Bu etmenler dolaylı veya dolaysız karar vermeyi etkiler. Karar veren bireyler bu etmenlerin farkında olmayabilir. Birbiriyle yakından ilgili olan bu üç etmen karar verme motivasyonunu sağlar.

➤ Değer yargıları

Bireylerin ilgi ve istekleri değer yargılarını oluşturur. Zamanla kökleşen tercihler doğru, iyi, önemli, güzel diye savunulur. Benimsenen ve savunulan bu tercihler gurur veren yargılar haline gelir. Değerler her toplumda farklı şekillenir. Zaman içinde değişiklik gösterir. Bazı değerler ise her toplumda, her zaman geçerliliğini korur. Bunlar başarı, sevgi, saygı, güven, özgürlük, sağlık, rahatlık, bilgi, beceri, sanat, din gibi konular olabilir.

Faaliyetlerin her aşamasında verilen kararları değerler etkiler. Değerler, karar vermeyi etkileyen amaç ve standart gibi faktörleri de etkilediği için günlük yaşamımızdaki etkisi

diğer faktörlerden daha yüksektir. Bireyler içinde yaşadıkları toplumun değerlerinden etkilenmektedir. Değerleri önce aile, sonra okul ve toplum şekillendirmektedir. Birey ve aileler arasında değer farklılıkları vardır. Ancak bu farklar toplumun değerinden çok fazla uzaklaşmamaktadır. Bu ise karar verilecek konularda alternatiflerin sayısını azaltır. Örneğin toplum iyi döşenmiş bir eve sahip olmayı bir statü, bir değer kabul ediyorsa genelde aileler kaynaklarını bu amacı gerçekleştirmek için kullanır. Bu kararın alınmasında değerlerin etkisi açıktır. Birey ve aile bunun farkında olmayabilir. Toplumun değerlerinin bu etkisi paranın ev eşyalarına yatırılması alternatifini diğer alternatiflerin önüne geçirmiştir. Oysa o kaynağın, çocuğa daha iyi bir eğitim alması için kullanılması daha doğru bir karar olabilir.

Gelişen teknoloji, zaman ve şartların değişmesi daha önce kabul edilmiş bazı değerlerin ağırlığının değişmesine neden olur. İnsanlar değer yargılarını toplum içinde düzen ve ahenk sağlaması, kendisi için doyurucu bir yaşam imkânı vermesi, günlük yaşantıya uyumu açısından düşünmeli ve değerlendirmelidir.

➤ **Amaçlar**

Amaç belirlenen sona ulaşmak için esas alınan fikirler, bir faaliyetin hedefi, sonu veya nedenidir. Amaçlar ihtiyaç ve isteklere ulaşmak için sonuna kadar çaba gösterilen kavramlardır. Bireylerin ve ailelerin ihtiyaç ve istekleri vardır. İhtiyaçlar giyinme, barınma, beslenme gibi fizyolojik olabileceği gibi, sevme ve sevilme, başarılı olma vb. psikolojik ihtiyaçlar şeklinde de olabilirler. İstekler ise psikolojiktir. Bazen istemek, arzu etmek çok derinden hissedilir. Böyle zamanlarda istekler ihtiyaçlardan ayırt edilemez hale gelir.

Kaynakların yönetiminde belirlenen amaçlarda ki tüm ihtiyaç ve isteklerin imkânlar ölçümünde karşılanmasına çalışılmalıdır. Üzerinde durulması gereken en önemli nokta, kaynaklar kısıtlandığında, kaynakların kullanımında ihtiyaçların karşılanması ile ilgili amaçların öncelikli durumlarını korumaları olmalıdır. Gerçekleştirildikleri için değerlerden daha belirgindirler. Amaçlar değerlerden çok etkilenirler. Birey ve ailelerin amaçlarını doğru belirlemesinde iyi anlaşılmalı değerler yardımcı olur. Önemli olan temel değerlere dayalı amaçları, bilinçli olarak saptamaktır.

Amaç belirleme, süreli bir işlemdir. Çoğunlukla birbiri ile ilişkilidir. Genelde kısa dönemli amaçlar, uzun dönemli amaçlara götürür. Örneğin bugün amaçlanan doğru beslenme, yaşamın son yıllarında sağlıklı olma amacına ulaştırır. Uzun dönemli amaçlar ise hayat felsefesi ile de ilgilidir. Hayat felsefesi bir görüş veya hayata bakış tarzıdır. Farkında olmasa da herkesin bir hayat görüşü vardır. Bu hayat görüşü felsefesi, bireyin davranış ve amaçlarına yön verir. Amaçlar standartlarla da ilgilidir. Standartlar amacı belirleme, gelişmelerini ölçme ve ulaşma yöntemlerine, karar vermede etkili olurlar. Her ailenin ya da kurumun kaynakların yönetimine ilişkin amaçları ve bu amaçlara ulaşma yöntemleri birbirinden farklıdır. Kaynakların en verimli biçimde kullanma yöntemlerini geliştirerek, ihtiyaç ve istekleri karşılamak ortak amaçtır. Amaçların belirlenmesinde bireylerin tümünün katılımı sağlanmalıdır. Amaçlar değişen şartlara uyabilmeli, gerçekleşmesi mümkün olmalı, mevcut kaynaklar ile ulaşılabilir.

➤ **Standartlar**

Standartlar adetleri, kuralları temsil eden genellikle fazla düşünme gereği duyulmadan kabul edilmiş kalıplar, alışkanlıklardır. Tüm standartlar değer kalıplarından doğar ve bir öge ya da aktiviteye ilginin türü, miktarı yani amaca ulaşmada beklenen tatmin düzeyini belirler. Standart, bireyin benimsediği değerler ve ulaşmak istediği amaçlarla ilgili çalışmalarda kabul gören kalite, nicelik, düzey ile sınırlardır. Bir bireye veya aileye ait değerler ve amaçları anlamak güçtür. Standartlar ise hemen anlaşılır. Bağımsız bir alanı kapsayan giysi standardı, beslenme standardı gibi. Yaşama standardı yaşamı sürdürmek için bireylere sağlanan mal, servis, hizmet ve doyurucu diğer unsurlardır. Bu unsurları birey ve aileye sağlama derecesidir.

Kurumda ve ailede kaynakların yönetimi ile ilgili birçok standart vardır. Konu ile ilgili bir standarda ulaşılmış ise sonuçlar tatmin edicidir. Ulaşılamamış ise sonuçtan rahatsızlık duyulur. Standardı sağlamada bilgi, beceri eksikliği var ise daha büyük bir tatminsizlik yaratır. Standardın gerçek başarı seviyesinden çok yüksek olması da tatminsizlik yaratır. Birey ve ailenin seçtikleri mal ve hizmetler onların rahatlık ve refah standardını yeni yaşam standardını belirler. Sınırlı olan kaynakların birçok ihtiyaç ve isteği karşılayacak şekilde pay edilmesi gerekir. Bireylerin ihtiyaç ve isteklerini belirlemede standart fonksiyonellik ve rahatlık olmalıdır.

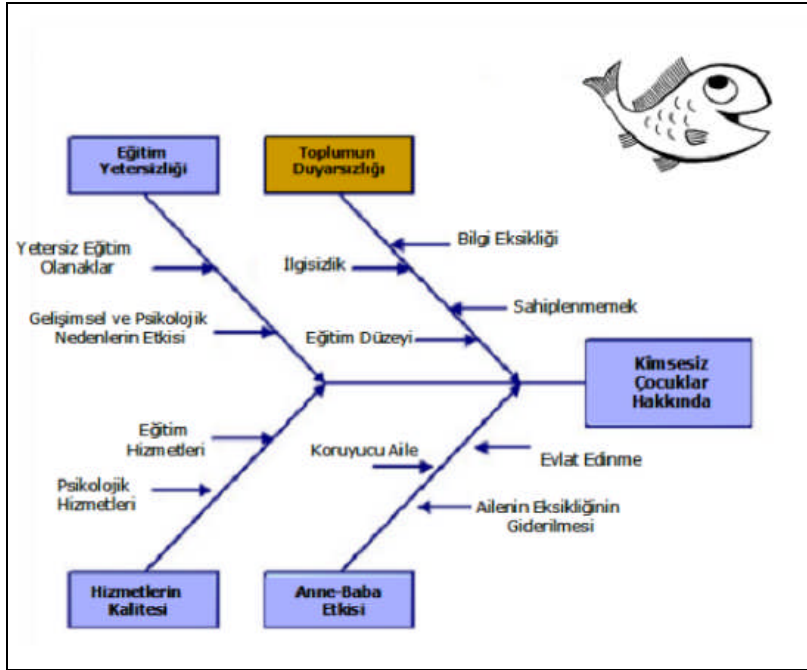
1.3. Karar Verme Teknikleri

➤ **Beyin fırtınası**

Beyin Fırtınası, bireylerin eleştirilme endişesi olmadan fikirlerini rahatlıkla ifade ettikleri grup tartışma tekniğidir. Temel amaç herhangi bir konuda çok sayıda düşünce üretmektir. Fikirlerin kalitesi değil, sayısı önemlidir. Sorgulamaya, yargılamaya ve puanlamaya yer verilmez. Beyin fırtınasına katılanlar 5 ile 20 kişi arasında değişebilir. İdeal grup sayısı 12 dir.

➤ **Balık kılıçığı şeması**

Belirli bir problemin veya durumun olası nedenlerini belirlemek, ortaya çıkarmak için kullanılır. Detaylı bir sebep-sonuç diyagramı balık kılıçığı şeklindedir. Şemanın yapısı üyelerin sistematik bir şekilde düşünmesine yardımcı olmaktadır.

Şema 1.1: Sorunun nedenlerini ortaya çıkarmada balık tekniği kılçığı tekniğinin yararlı olması

➤ Pareto diyagramı

Karar vericilere kritik noktaları tespit edip, gerekli müdahaleleri yapmasına imkan veren bir yardımcı araçtır. Bir sorunu oluşturan nedenleri önem sırasına göre sıralayarak, önemlileri önemsizlerden ayırt etmeye ve dikkatleri önemli nedenler üzerinde toplamaya yaramaktadır.

➤ Fayda maliyet analizi

Fayda-maliyet analizi, topluma en yüksek faydayı sağlayacak olan projelerin seçiminde yararlanılan bir tekniktir.

1.4. Karar Verme Aşamaları

Karar verecek kişiler mümkün olduğunca işlerini yürüttükleri kuruluşların amaçları ve bunlara ulaştıracak yol, yöntem, araç ve imkanlarının neler olduğunu bilmeli ve birer alternatifler dizisi ortaya koyarak sağlıklı bir seçim yapmalıdırlar. Karar verme bir zihinsel faaliyet, bir problem çözme işlemidir. Yönetim bir anlamda seri bir biçimde verilen kararlardır denilebilir. Karar verme konusunda bilinmesi gereken en önemli husus, problemin çözümünde nasıl hareket edilmesi gerektiğinin bilinmesidir. Bu nedenle planlama, kontrol etme, değerlendirme aşamalarında gerekli faaliyetler yapılarak etkili ve gerçekçi karar verilebilir.

1.4.1. Planlama

Planlama, önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek için yapılması gereken işlerin saptanması ve izlenecek yolların seçilmesidir. Planlama, geleceğe bakma ve olası seçenekleri saptama ve bir eylemle ilgili tüm etkinliklerin önceden hazırlanması sürecidir yani geleceği düşünmedir. Planlamayla ilgili olarak dikkat çeken ortak nokta, planlamanın geleceği bugünden görme ve kontrol etme aracı olmasıdır. Planlamayı ekonomik anlamda bir kaynak dağıtım mekanizması olarak da görmek mümkündür.

Resim.1.2: DPT kalkınma planlarını ilgili kuruluşların da görüşlerini alarak hazırlaması

Bu açıdan bakıldığında, planlama sınırsız ihtiyaçlar ile sınırlı kaynaklar arasında bir dengeyi sağlama mekanizmasıdır. Geleceği yönetme ve kaynakları dağıtma aracı olan planlama neyin yapılacağını, nasıl yapılacağını, ne zaman harekete geçileceğinin, bütün bu çalışmalarda kimlerin sorumlu olacağını belirlenmesi ve saptanması sürecidir. Planlamanın özellikleri:

- Her şeyden önce geleceğe yönelik bir çalışma olmalı
- Belli bir dönemi kapsamalı
- Daha çok eylem üzerinde duran bir uygulama olmalı,
- Birbirine bağlı bir dizi kararları birlikte getirmeli
- Planlama işiyle görevlendirilmiş belirli organlar bulunmalı
- Araştırmaya dayanmalı
- Sürekli olmalı
- Geliştirilebilir olmalı
- Kıt kaynakların tutumlu olarak kullanılmasına dayalı olmalı
- Yalın ve net olmalı
- Katılım olmalı

1.4.2. Kontrol Etme

Hazırlanan planların hayata geçirilmesi, faaliyete dönüştürülmesi ve bunların kontrol edilmesi aşamasıdır. Planın başarısı, uygulamanın ve kontrolün başarısına bağlıdır denebilir. Beklenen sonucun elde edilmesi için aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır.

- Gerekli koşullar eksiksiz temin edilmeli
- Araç gereç tam olmalı
- Görev alacak kişiler nitelikli ve yetenekli olmalı
- İş sevilerek yapılmalı
- Ara değerlendirmeler yapılmalı, gerekli notlar alınmalı
- Kontroller sırasında görülen ve sonucu olumsuz derecede etkileyecek durum varsa, anında müdahale edip düzeltme imkânı yaratılmalıdır.

1.4.3. Değerlendirme

Ugulamanın başarılı olup olmadığı ile ilgili bir yargıya varabilmek için değerlendirme yapılmalıdır. Objektif ölçme araçları kullanılarak elde edilen verilerin belli ölçütlerle anlamlı hale getirilip yorumlanmasıdır. Değerlendirme:

- Amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını gösterir.
- Planlama, uygulama ve kontroldeki varsa hataları gösterir.
- Başarı ve başarısızlıkları ortaya koyar, başarısızlıkların nedenlerine dikkat çeker.
- Hataların düzeltilmesi için önlem alma fırsatı verir.
- Başarılı olan uygulamaların sürekliliğine imkân verir.

1.4.4. Karar verme

Karar verirken dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

➤ Amaçları belirleme

Amaçlar iyileştirmeyi, geliştirmeyi hedeflenen yönlerde olmalıdır. Amaçlar belli, üzerinde uzlaşmış, gerçekçi, zamana bağlı, ölçülebilir olmalıdır.

➤ Problemi belirleme

İyi tanımlanmış bir sorun, yarı yarıya çözülmüş bir sorundur. Karar vermenin ilk basamağı problemin ne olduğunu anlamaktır. Problemin çözümü için diğer aşamalar bunun üzerine yerleştirilecektir. Problemin tanımlanmasında şu sorunun cevabı bulunmalıdır. ‘‘ Problem nedir? Problemin ne olduğunun, kişiyi ve kurumu rahatsız edip etmediğinin, çalışmayı ya da yaşamayı imkânsız hale getirecek kadar etkili olup olmadığının incelenmesidir. Önemli olan problemin teşhis edilmesidir.

Resim.1.3: Karar vermenin birbirine bağılı aşamalardan oluşması

➤ **Kriterlerin oluşturulması**

Kişi ya da kurum için beklentilerin neler olduğu amaca ulaşmak için dikkat edilmesi ve aranması gereken ölçütlerin saptanması alternatiflerin değerlendirilmesinde önemlidir.

➤ **Probleme çözüm olacak alternatifler belirleme**

Çözüm yolları araştırılırken tüm imkânlar bilinmelidir. Bir problemin çözümü için ayrılabilir zaman, enerji, bilgi, beceri, para gibi kaynakların neler olduğu ve daha önceden konu ile ilgili edinilen tecrübelerin ne ölçüde kullanılabilirliği tespit edilmelidir. Bireyler ve aileler bilgi toplamının önemini kabul etmelidirler. Bilgi kaynakları test edilmelidir. Objektif olmayan bireysel bilgiler, yanıltıcı reklâm, dost ve akraba görüşleri, internet ortamı vb. bilgi kaynakları güvenilirlik açısından dikkatle incelenmelidir. Bazı durumlarda bir tek çözüm yolu, çoğu zaman da birden fazla çözüm yolu olabilir. Bir tek çözüm yolu olduğunda, o çözüm yolunun birden fazla olduğunda her çözüm yolunun tek tek araştırılması ve önyargısız olarak listelenmesi gerekir. Hiçbir seçenek incelenmeden hemen rededilmemelidir.

➤ **Seçenekleri inceleme**

Alternatif kararları değerlendirmek için çeşitli ölçütler belirlenmelidir. Toplanan bilgiler ve çözüm önerileri sıralanmalıdır. Her alternatifin problemi ne oranda çözeceği ve sonuçları düşünülmelidir. Sonuçları olumlu görülen alternatiflere öncelik verilmelidir. Sonuçları tahmin edilemeyen alternatiflerin zaman içinde getirebileceği problemler belirlenmelidir Her seçeneğin olumlu yönlerinin, olumsuz yönlerinin değerlendirilmesinin yapılması gerekir. Böylece artıları çok olan seçenek uygulanmak üzere tespit edilmiş olur. Tek seçenek durumunda, şartlara uygunluğu ölçüsünde kabul veya rededilebilir. Bu durumda da karar verilmiş olunur.

İyi bir kararın birtakım niteliklere sahip olması gereklidir ki etkinlik sağlayabilsin. Bu nitelikleri şu şekilde sıralamak mümkündür. İyi bir karar:

- Kuruluşun amaçlarını dikkate almalı, amaçlara ulaştıracak şekilde olmalı
- En az harcama, fedakârlıkla ve en iyi sonucu veren olmalı
- Zamanında alınan olmalı
- İşletmenin, bölümün ya da bireyin olanaklarına uygun olmalı
- Zaman geçirmeden uygulamaya konulan ve sonuç alınan karar olmalı

- Karar vericiler ve diğer üyeler tarafından kabul edilmeli ve etik değerlerle bağdaşmalıdır.

➤ **Uygulama**

Çözümün gerçekleşmesi için uygulama gerekir. En iyi çözüm bile eğer kâğıt üzerinde kalıyor ve uygulanmıyorsa, hiç bir değeri yoktur. Etkin bir uygulama için, sorumluluk dağıtılmalı, kim, neyi, nasıl ve ne zaman yapacağı belirlenmelidir. Aktif olarak diğer insanların bilgilendirilmesi gerekir. Alınan karardan etkilenecek kişiler haberdar edilmeli ve ne şekilde etkilenecekleri konusunda bilgilendirme yapılmalıdır. Hazırlanan planın takibi yapılmalıdır. Uygulamaya konulan planın işlerliği dikkatle incelenmelidir. Problem çözümlendi mi, problem yeni bir forma mı dönüştü uygulamada değerlendirilir.

"Bilgi insanı kuşkudan, iyilik acı çekmekten, kararlı olmak korkudan kurtarır."

KONFÜÇYUS

UYGULAMA FAALİYETİ

Mezuniyet gününüzde giyeceğiniz elbise için karar verme sürecini planlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Amacınızı belirleyiniz.	➤ Mezuniyet gününüzün tarih, yer ve zamanını göz önünde bulundurabilirsiniz.
➤ Probleminizi belirleyiniz.	➤ Nasıl bir elbise istediğinizi belirleyebilirsiniz ➤ Elbiseye nasıl sahip olacağınıza karar verebilirsiniz. ➤ Kaynaklarınızı belirleyebilirsiniz. ➤ Yakın çevrenizden öneriler alabilirsiniz.
➤ Kriterlerinizi oluşturunuz.	➤ Elbisenizin rengi ve modelini belirlemek için günün modasını araştırabilirsiniz. ➤ Fiziksel özelliklerinizi göz önünde bulundurabilirsiniz. ➤ Aksesuar seçeneklerinizi değerlendiriniz. ➤ Ayırabileceğiniz para miktarınızı belirleyebilirsiniz.
➤ Probleme çözüm olacak alternatifleri belirleyiniz.	➤ Yakın çevrenizde elbiseyi temin etme yoluna gidebilirsiniz. ➤ Var olan kıyafetlerinizden kombin yapabilirsiniz. ➤ Tadilat yaptırabilirsiniz ➤ Satın alabilirsiniz.
➤ Seçenekleri inceleyiniz.	➤ Alternatiflerinizin olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirebilirsiniz.
➤ Kararınızı veriniz.	➤ Amacınıza ulaşıp ulaşmadığınızı değerlendirebilirsiniz. ➤ Önceki aşamalarda varsa hataların giderilmesini sağlayabilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Karar verme, çeşitli amaçlar, bunlara ulaştıracak yollar, araçlar ve imkânlar arasından seçim ve tercih yapmakla ilgili zihinsel, bedensel ve duygusal süreçlerin toplamıdır.
2. () Değer yargıları her toplumda, her zaman geçerliliğini korur. Bunlar başarı, sevgi, saygı, güven, özgürlük, sağlık, rahatlık, bilgi, beceri, sanat, din gibi konular olabilir.
3. () Amaç belirlenen sona ulaşmak için esas alınan fikir, bir faaliyetin hedefi, sonu veya nedenidir.
4. () Amaçlar değişen şartlara uymayabilir, gerçekleşmeyebilir ama, mevcut kaynaklar ile ulaşılabilir.
5. () Değerler adetleri kuralları temsil eden genellikle fazla düşünme gereği duyulmadan kabul edilmiş kalıplar, alışkanlıklardır.
6. () Yaşam standardı yaşamı sürdürmek için bireylere sağlanan mal, servis, hizmet ve doyurucu diğer unsurlardır.
7. () Bireylerin ihtiyaç ve isteklerini belirlemede standart fonksiyonellik ve rahatlık olmalıdır.
8. () Değerlendirme, önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek için yapılması gereken işlerin saptanması ve izlenecek yolların seçilmesidir.
9. () Kontroller sırasında görülen ve sonucu olumsuz derecede etkileyecek durum varsa, anında müdahale edip düzeltme imkânı yaratılmalıdır.
10. () Planlama amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını gösterir.
11. () Karar vermede hiçbir seçenek incelenmeden hemen rededilmelidir.
12. () Karar vermede probleme çözüm olacak alternatifler belirlenmelidir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Bu faaliyette kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda gerekli ortam ve koşullar sağlandığında karar verme sürecini doğru uygulayabileceksiniz..

ARAŞTIRMA

- 25-40 yaş aralığında ki gençlerin sosyal kararlarını araştırınız.
- Araştırdığınız dökümanları neden-sonuç ilişkisi kurarak arkadaşlarınızla tartışınız.

2. KARAR VERME UYGULAMALARI

Bireylerin kısa ve uzun sürede ulaşmak istediği bir takım amaçları bulunmaktadır. Bu amaçlar belli ihtiyaçların karşılanması içindir. Abraham Maslow'a göre insanların ihtiyaçları belli bir hiyerarşik düzendedir. Bu hiyerarşide bireylerin alt basamaktaki ihtiyacının karşılanması bir sonraki basamakta yer alan ihtiyacını güdüler. Bu hiyerarşide öncelikle fizyolojik ve onu takiben sırasıyla güvenlik, sosyalleşme, tanınma ve başarıma ihtiyaçları yer almaktadır. Karar verme uygulamaları ekonomik, sosyal ve teknik kararlar olmak üzere üç genel başlık altında toplanabilir.

Resim.2.1: Gençlerin aynı zaman diliminde bir çok karar vermek durumunda kalması

2.1. Ekonomik Kararlar

Ekonomik kararlar kaynak kısıtlılığına ilişkin çok amaçlı seçim yapmayı hedefler. Ekonomik kararların alınmasında kaynakları en verimli biçimde kullanarak, en az kaynak ile en çok tatmini sağlama ilkesi amaçlanmaktadır. Ekonomik kararlar verilirken eldeki kaynakların nicelik ve nitelikleri belirlenmeli ve sahip olunan bu kaynaklardan maksimum düzeyde yararlanılmalıdır.

Rekabet koşullarının zorlaşması, gelirlerin kısıtlı olması, yanlış karar verme lüksünü ortadan kaldırmaktadır. Aynı zamanda doğru ve güvenilir karar verme zorunluluğu vardır. Ekonomik kararlar verilirken uygulanan karar çeşitleri:

- Sezgilere dayalı karar
- Deneyime dayalı karar
- Verilere ve istatistiğe dayalı karar olmak üzere üç grupta toplanabilir.

Bunlardan verilere ve istatistiğe dayalı karar vermek, doğru ve güvenilir karar vermek için en etkili yoldur.

Ekonomik kararlar öncelikle en alt düzeyde yer alan fizyolojik ihtiyaçlar için alınmaktadır. Bunlar giyinme, barınma, beslenme gibi ihtiyaçlardır. Bireyler bu temel ihtiyaçlarını karşıladıklarında yeteneklerini ortaya koyma, potansiyellerini ve ideallerini gerçekleştirme, başarıları ile kendilerini ispatlama ihtiyacını hissetmektedirler.

Resim.2.2: Bireylerin toplumda kararlarının isabetli olmasıyla değer kazanması

Ekonomik başarı kişisel bazda incelendiğinde amaçlanan yaşam standardına ulaşma, çocukları amaçlanan yaşam standardına ulaştırma, çocuklara amaçlanan eğitimi kazandırma,

finansman bakımından başarılı olma ve yaşlılık için mali güvenlik düzeyine ulaşma çabalarıdır. Ayrıca mesleki yaşamda başarı ve kaynak artırma, daha fazla kaynak sağlanan işe geçiş, halen yürütülen işin yanı sıra kaynağı artırmak amacıyla yeni çalışma alanı bulma, emeklilik sonrası ikinci çalışma yaşamına başlama ve finansal ortamı tanıma, finans sistemine uyma ve tasarruf tedbirleri almada ekonomik başarı göstergeleridir. Aile ekonomisinde uzun ve kısa vadeli birçok amaç belirlenmekte ve ekonomik faaliyet kararları verilmektedir. Ekonomik faaliyet karar alanları 3 grupta toplanmaktadır. Bunlar:

- Temel tüketim faaliyetine ilişkin kararlar
- Yaşam standardını yükseltmeye ilişkin kararlar
- Mali gelecek güvenliğine ilişkin kararlar

Ekonomik kararların verilmesinde zaman, enerji ve para kaynaklarına öncelikle dikkat edilmelidir. Çünkü bu kaynaklar, çeşitli amaçlara ulaşmada kullanılırlar. Objektif olarak ölçülebilirler ve bireyler bu kaynaklara ulaşmada kendi olanaklarını ya da diğer bireylerin olanaklarını bilebilirler. Ekonomik kararların alındığı durumlardan örnekler:

- Kadının çalışma hayatına katılması
- Yatırımlar
- Tasarrufların değerlendirilmesi
- Satın alma süreci
- Zamanın değerlendirme şekil ve biçimleri
- Enerji kaynağının kullanılma çeşitleri
- Verimliliğin artırılması
- Performans artırma
- İş kurma vb.

Örnek Olay:

Ahmet bir iş yerinde çalışıyor. İş performans değerlendirmesinde zamanı verimli ve etkili kullanmadığı görülmüştür. Bu durum iş arkadaşları ve patronuyla olan ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Zamanını değerlendirmede ki sorun işinde geleceğini tehlikeye atıyor.

- **Amaç belirleme**
 - Zamanı verimli kullanmak
 - İş hayatında amiri tarafından değer kazanmak
 - İş hayatında yükselmek
- **Problemi belirleme**
 - Verimli iş planı ve organizasyonu yapamamak

- **Kriterlerin oluşturulması**
 - İşi zamanında bitirememesi
 - Fazla mesai yapmak zorunda kalması
 - İşleri bitirebilmek için dinlenme ve yemek saatlerinde çalışmak zorunda kalması
- **Probleme çözüm olacak alternatifler belirleme**
 - Zaman kontrolünü kazanmak için işte “ yapılacaklar “ listesi hazırlamak
 - Listeye yüksek, orta ve düşük dereceli öncelikler dahil etmek
 - Bir anda yalnızca tek bir iş üzerinde çalışmak
 - Yapılacaklar listesindeki tüm işleri tamamlayana kadar ekstra çalışmalar yüklenmemek
 - Çalışma ofisinde bölünmeleri önlemek için kapıyı kapalı tutmak
 - Santraldeki çalışanlara telefon bağlatmamak
 - Diğer çalışanlar sohbet için geldiklerinde onlara meşgul olduğu söylemek
- **Seçenekleri inceleme**
 - Zamanın kontrolünü sağlamak için işyerinde geçirilen saatler için bir zaman çizelgesi hazırlamak
 - İşyerinde periyodik zaman dilimlerinde yapılan işlerle ilgili kayıt tutmak
- **Uygulama İşleri,**
 - Sabit aktiviteler (eleman toplantıları, üretim raporları vb.)
 - Yarı sabit aktiviteler (rutin yazışmalar, danışmanlık yapmak vb.)
 - Değişebilen aktiviteler (kontrol dışındaki olgular, ziyaretler vb.) ayırır.

Hazırladığı zaman çizelgesini günlük ve haftalık hedefleri ile karşılaştırır. Olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirerek zamanı verimli kullanmasını etkileyen etkenleri ortadan kaldırarak iş performansını yükseltir.

2.2. Sosyal Kararlar

Sosyal kararlar değerler ya da rol çatışmaları üzerinde odaklanır. Bu kararlar seyrek olarak alınır, fakat yaşam düzeyi üzerinde büyük etkileri vardır. Bu gibi kararlar “ rol seçimi “ ya da “ değer belirlemesi “ üzerinde odaklanırlar. Bireylerin çeşitli rolleri vardır. Ek rolleri ya da rollerin iptalini kabul etme çatışmaları sonuçlanabilir. Meslek seçimine ilişkin kararlar değer ve rol çatışmalarını içerebilir. Başka kimselerle ilgilenmekten hoşlanan bir kimse topluma hizmet götüren bir kuruluştaki çalışmak isteyebilir. Buna karşın parasal yönden güvencede olmayan birey, ilgisini, daha yüksek ücret ödenen bir mesleği düşünmeye motive edebilir. Estetiğe değer veren bir kimse meslek olarak iç dekorasyon ya da model çizimi üzerinde düşünebilir. Buna karşılık iş, aile yaşamı için de zamanı olmasını isteyen bireyin arzu ettiği için daha fazla baskı ya da daha uzun çalışma saatlerini gerektirebilir.

Bireysel değerler, çatışmalarla karşı karşıya gelen karar verme durumundaki kimseye yol gösterirler. Bireysel değerlerin bilincinde olma ve çatışmaları bilme sosyal karar verme konusunda başlangıç noktasıdır.

Sosyal karar verme durumu, aile, aile üyelerinin değerleri, amaçları ve rolleri açısından çatışmayla karşılaştığı zaman oluşur. Daha genel olarak söylemek gerekirse değer, amaç ve rol çatışmaları, aile üyeleri ya da aile birimi ve okul ya da aileye hizmet götüren diğer kuruluşlar gibi sosyal gruplar arasında ve içinde meydana gelir.

Sosyal kararlar birleştirici özellikte kararlardır. Amaçları, aile grubunu veya çalışma hayatını belli bir birlik düzeyine getirmektir. Burada karar, sadece belli bir amacı en yüksek düzeye çıkarmakla beraber daha çok karar verme durumunda mevcut sayısı bilinmeyen olanaklar içinde bir amaç, alternatif ya da izlenecek yolun yaratılmasına ilişkin bir karar olur. Karar, bir seçimden çok aracılığın bir sonucudur. Aracılık durumunda ise seçim yapma ya da kabul etmemekten çok bir kaynaşma, birbirine kaynaştırma meydana gelir.

Sosyal bir çatışma durumunda, sosyal grup için önceden kararlaştırılmış bir amaç yoktur. Amaçlar karar işleminin bir parçası olarak ortaya çıkar. Sosyal karar verme işleminin esası, bireylerin, onların hepsini tatmin edebilecek bir cevap bulmak amacıyla birlikte yaratıcı olarak çalışmalarıdır. Bu işlem mümkün olduğu kadar çok muhtemel çözümler geliştirmeyi içerir. Böylece birbirine kaynaşma olayı oluşur ve herkesin ihtiyaçlarını en iyi karşılayabilecek yeni bir alternatif ortaya çıkar.

Sosyal kararlar alınırken, bilimsel çalışmalar, önceden tanımlanan karar verme öğelerini ve mevcut hipotezleri kullanarak bir model oluşturmuştur. Rol seçimi ve değer çatışmaları karmaşık olabildiğinden model üç aşamadan oluşmaktadır: Bunlar:

- **Problem:** Değerler ya da rollerde çatışma, nedenlerini saptama
- **Alternatifler:** Değerler ya da roller arasındaki farklılıklar nasıl çözümlenebilir
- **Sonuçlar:** Değer ve rol belirleme, amaç saptamadır.

Sosyal kararların alındığı durumlardan örnekler:

- Meslek seçimi
- Eş seçimi
- Çocuk sahibi olma
- İş hayatında görev kabulü ya da reddi
- Değerlerin deęişimi
- Siyasi konular
- Saygı görme
- Başarılı olma
- Güven duyma
- Özgürlük
- Sağlık konuları

- Din konuları
- Sanat konuları
- Beceri konuları
- Kişisel gelişim konuları,

Örnek olay

Leyla ile Ayşe bir evde birlikte oturmaktadırlar. Leyla geceleri ders çalışmaktan hoşlanmaktadır. Fakat Ayşe geceleri arkadaşlarıyla oturmayı, müzik dinlemeyi, arkadaş toplantıları yapmayı istemektedir. Birçok olası çözümler üzerinde tartışmaları onları daha fazla tartışmaya götürmektedir.

- **Amaç belirleme**
 - Leyla ve Ayşe'nin aynı evi paylaşmalarındaki çatışmalarda uzlaşma sağlamak
- **Problemi belirleme**
 - Evin ortak kullanımındaki sorunlar
- **Kriterlerin oluşturulması**
 - Leylanın ve Ayşe'nin evde geçirdikleri zamanı kullanma biçimleri
- **Probleme çözüm olacak alternatifler belirleme**
 - Leyla haftanın bazı saatlerini fakülte kütüphanesinde çalışarak geçirebilir.
 - Ayşe arkadaş toplantı zamanlarını Leyla'nın çalışma saatlerini göz önüne alarak yapabilir.
 - Ayşe arkadaşlarının evinde arkadaş toplantıları yapabilir.
 - Leyla akşamları evde çalışmaktan vazgeçmeli, ders aralarındaki serbest saatlerde çalışmaya alışabilir.
 - Ayşe ve Leyla'nın ortak karar verecekleri birgünde arkadaş toplantıları yapabilir.
- **Seçenekleri inceleme**
 - Bu çözümlerde Leyla evde ders çalışmaya daha az zaman ayırabilir, Ayşe de arkadaş toplantılarını evde daha az yapabilir.
 - Leyla ve Ayşe ilgileri arasındaki farklılıkları dikkate alarak, evi akşamları kullanmada eşit haklar veren yeni bir alternatif geliştirilebilirler.
- **Uygulama:** İki tarafında uzlaşarak ortak karar vermesi
 - Leyla Pazartesi ve Çarşamba akşamları bir arkadaşının evinde ya da fakülte kütüphanesinde çalışır, Ayşe de toplantılarını o günlerde yapar.
 - Ayşe Salı ve Perşembe akşamları ya ev dışında olur ya da evde sessiz oturarak Leyla'nın çalışmasını engellemez.

- Cuma, Cumartesi ve Pazar akşamları Leyla ve Ayşe birlikte arkadaş toplantıları yapabilir.
- Haftadan haftaya durum değerlendirmesi yapılarak alınan kararlar gözden geçirilir.

2.3. Teknik Kararlar

Teknik kararlar esas olarak kararların uygulanmasına yönlendirilir ve belirli bir amaca ulaşmayla ilgilidir. Teknik kararlar belirli bir amaca ulaşılması ya da önceden verilen ekonomik ve sosyal kararların uygulanması yollarıdır. Bireylerin aktivitelerinin yürütülmesi ve günlük görevlerin yerine getirilmesi yolları ile ilgilidirler. Örneğin bir mali kayıt tutma yöntemi konusunda karar verme bir teknik karar olarak sınıflandırılabilir.

Kısıtlı kaynaklarla belirlenen amaca nasıl ve hangi kaynaklarla ulaşabileceğini belirleyen karar çeşididir. Bu amacı başarmak için:

- Ne yapılması gerekir?
- Nerede yapılması gerekir?
- Ne zaman yapılması gerekir?
- En iyi şekilde nasıl yapılabilir?
- Kimin yapması gerekir? Sorularının cevap arandığı kararlardır.

Teknik kararların alındığı durumlardan örnekler:

- Gelişen teknoloji ile ilgili alınacak kararlar
- Yeni bir araç kullanımı ile ilgili kararlar
- Öğrenim ile alınacak kararlar
- Temel ihtiyaçların karşılanmasını kolaylaştıran kararlar
- Organizasyon kararları
- Proje hazırlıklarında alınan kararlar
- Performans geliştirme kararları
- Hukuki kararlar
- Sportif faaliyetlerde alınan kararlar

Örnek Olay:

Okula kurulan Aile Tüketici Hizmetleri Alanı atölyesine konveksiyonlu fırının kullanımı ile ilgili öğretmenlerin ve öğrencilerin eğitim ihtiyacının karşılanması

- **Amaç belirleme**
 - Konveksiyonlu fırının öğrenci ve öğretmenler tarafından verimli bir şekilde kullanılması

- **Problemi belirleme**
 - Öğrenci ve öğretmenlerin kullanım ile ilgili bilgi eksikliği
- **Kriterlerin oluşturulması**
 - Atölye verimini yükseltmek
 - Öğretmen ve öğrencilerin sektörle uyumunu sağlamak
 - Ürün kalitesini arttırmak
 - Kaynakları verimli kullanmak
- **Probleme çözüm olacak alternatifler belirleme**
 - Yetkili firmadan eğitim ile ilgili talepte bulunmak
 - İlgili bakanlıktan eğitim talebinde bulunmak
 - Konu ile ilgili özel sektörden eğitim ile ilgili talepte bulunmak
- **Seçenekleri inceleme**
 - Yetkili firma eğitim alınacak olan yere uzak olabilir
 - Firma bu konuda eğitim vermeyebilir
 - İlgili bakanlığın o yıl içerisindeki eğitim planlamalarında yer almayabilir
 - Eğitim talepleri olumlu cevaplanmayabilir
 - Eğitimin maliyeti yüksek olabilir
- **Uygulama**
 - Ulaşım problemi ilgili bakanlığın desteğiyle çözümlenerek yetkili firmadan eğitim alınmasına karar verilmiştir.

2.4. Kararsızlık Durumu

Karar vermeyi etkileyen etmenlerden kararsızlık oluşumu en olumsuz sonuçtur Bazı insanlar günlük yaşamında karar vermeyi gerektiren bir durumla karşılaştığında kolayca karar veremezler. Kararsızlığın ortaya çıkmasında kişilik yapısı etkilidir.

Resim.2.3: Sağlıklı özgüvene sahip kişilerin kararsızlığı fazla yaşamamaları

Kararsızlığı etkileyen konular arasında “özgüven eksikliği”, “seçenekler arasından seçim yapamama”, “neyin, hangisinin önemli olduğuna karar verememe”, “ayrıntıya takılıp kalma”, “kararı karşıdakinin vermesini bekleme”, “karşıdakini kıramama”, “hayır diyememe”, “bilgi sahibi olmadığı bir konuyla karşı karşıya olma”, “kimlik karmaşası”, “sorunlu, çatışmalı bir ortam”, “karşıdakinin baskın tutumu” ve “her türlü kararın olumsuz sonuçlar içermesi” sayılabilir.

2.4.1. Karar vermeyi etkileyen kişilik özellikleri

- **Özgüven:** Karar vermek öncelikle özgüven gerektirir. Özgüveni yüksek kişiler daha kolay karar verirler. Fakat doğru karara varabilmek için bu özgüvenin sağlıklı bir özgüven olması gerekmektedir. Sağlıklı bir özgüvene sahip kişiler yeterince bilgi sahibi olmadıkları durumlarda konuyu başkasına danışmaktan hiçbir rahatsızlık duymazlar. Bir kez karar verdikten sonra ise verdikleri kararın doğru bir karar olup olmadığı akıllarından geçse bile farklı bir karar daha mı doğru olurdu düşüncesi akıllarını sürekli meşgul etmez. Sağlıklı özgüvene sahip kişiler yanlış karar verebileceğini ya da kararı yanlış sonuçlandıysa yanlış karar verdiğini kabul eder. Sağlıksız ya da şişirilmiş bir özgüvene sahip kişiler çoğu zaman çok kolay karar verirler. Bilgi sahibi olmadıkları bir konuda bile araştırmaya ya da bilgi edinmeye gerek duymadan kolayca bir karara varabilirler, başkalarından görüş alma gereksinimi duymazlar. Aldıkları kararın en doğru karar olduğunu düşünürler. Kendilerinin en doğruyu bildiklerine inandıkları için vardıkları kararın doğruluğunun tartışılmasına katlanamazlar.
- **Çekingenlik utangaçlık:** Çekingen ve utangaç kişilerin kararsız kalmalarının en önemli nedeni verdikleri karar nedeniyle başkalarının gözünde değerinin düşeceği endişesidir. Verdiği kararın beğenilmeyebileceğini, eleştirilebileceğini, yanlış anlaşılabilceğini ve tepki görebileceklerini düşünerek endişelenirler. Çekingen kişiler için diğer bir önemli sorun da verdiği kararı nasıl açıklayacağı ve uygulayacağıdır. Özellikle başkalarını etkileyecek bir durum söz konusu olduğunda çekingen kişiler karar vermede daha çok zorlanmaktadır. Bu nedenle böyle durumlarda bir kararları olsa bile kararsız görünebilmektedirler.
- **Mükemmeliyetçilik:** Karar vermede sorun yaşanmasına neden olan en önemli etmenlerden birisi de sonu olmayan mükemmeliyetçiliktir. Böyle bir mükemmeliyetçilikte kişi ne yaparsa yapsın, ne kadar uğraşsa uğraşsın mükemmele ulaşamadığını düşünür. Her yaptığında ve her yapılanda eksik bir şeyler bulur. Ayrıntılarla uğraşmaktan, ayrıntılara takılıp kalmaktan belli bir sonuca varamaz. En iyiyi, en güzeli, en mükemmeli yapmaya çalışırken karar veremezler. Karar vermek diğer bir anlamıyla seçim yapmadır. Yerine göre de bir risk almaz. Yaptığı seçimin hata olabileceğini düşünmek birçok insanı kararsız bırakır. Hata yapma korkusu yaşayanlar hata yaparsa kendisinin kaybedebileceklerini ya da diğer insanların olası tepkilerini düşünür ve bunları abartırlar.

- Karşısındaki sevgisini kaybetme korkusu: Karşısındaki insanın sevgi ve ilgisini kaybetmemek uğraşısında olan insanlar bir yandan kendi isteklerini, bir yandan karşısındaki isteklerini düşünürken kararsız kalabilirler. Kendi isteklerini yapmaya çalışırlarsa muhtaç olduğunu düşündüğü sevgiden mahrum kalacaklarını düşünürler. Çoğu zaman hiçbir istekleri, gereksinimleri yokmuş gibi davranırlar. Karar vermeyi ya karşı tarafa bırakır ya da onun istek ve gereksinimlerine göre hareket ederler.
- Bağımlılık: Kendi başına karar veremeyen ve kendi adına başkasının karar vermesini bekleyen bağımlı kişilik yapısına sahip kişiler, her konuda kendi adına başkasının karar vermesini isterler. Onların bu beklentileri dışarıdan kararsızlık gibi görünebilir.

2.4.2. Kararsız kişiler karşısında yapılması gerekenler

Kararsız kişilerle birçok ortamda işyerinde, ailede karşılaşılabilir. Kararsız bir insanla karşı karşıya kalındığında o kişinin kararsızlığını arttıran tutum ve davranışlardan uzak durulmalıdır. Özellikle iş arkadaşı, amir / memur, eş ve arkadaş gibi daha yakın ilişki içinde olunan insanlarla yaşandığında bu durum daha çok önem taşımaktadır. Böyle durumlarda:

- Yaratılan duyguların etkisinde kalınmamalıdır. Aşırı kararsızlık karşısındaki insanı öfkeliendirir. Yaşanılan öfkenin kişiyi yönlendirmesine izin verilmemelidir.
- Karar vermeye zorlamamalıdır. Zorlamak kararsız kişilerin kararsızlığını daha da arttırabilir.
- Özgüven duygusunu zayıflatmamalı, kişiyi beceriksizlikle suçlamamalıdır.
- Eleştirileri dikkatli bir üslupla ifade edilmelidir. Karar vermesini zorlaştıracak ortam yaratmaktan uzak durmalı, stresli bir ortam bu kişilerin kararsızlığını arttırabilir.
- Mantığını kullanarak karar vermesini kolaylaştırmalı, motivasyonunu arttırmalıdır. Kararsız kalmanın da bir bedeli olduğunu ve kararsız kalmanın da aslında bir karar olduğu hatırlatmalıdır.
- Seçenekler içinde boğulmasına neden olmamalı, yeni seçenekler ve olasılıklar yaratarak kafaları karıştırılmamalıdır.
- Gereksinimlerini önem derecesine göre sıralaması sağlanmalıdır.
- Hızlı karar alınması gereken durumlarda kararı kişiye bırakmamalıdır.

Resim 2.4: Kararsız kişilerin seçenekler içinde boğulmasına neden olunmaması

UYGULAMA FAALİYETİ

Dört kişilik çekirdek ailenin ev değiştirme ile ilgili tercihlerini göz önünde bulundurarak ekonomik kararlarını belirten bir tablo oluşturunuz

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Aile bireylerinin iş ve okul ulaşımını göz önünde bulundurunuz.	➤ Yaşanılan yerin plan ve krokisini ve ulaşım planlarından faydalanabilirsiniz.
➤ Ailenin bütçesini ev değiştirme durumuna göre planlayınız.	➤ Ailenin gelir ve giderlerini çıkararak miktarı tahmin ederek belirleyebilirsiniz.
➤ Aileye uygun ev özelliklerini belirleyiniz.	➤ Aile bireylerinin yaş ve cinsiyet durumlarına göre ev planlarını yazılı ve görsel kaynaklardan ve emlak bürolarından araştırabilirsiniz.
➤ Aile bireylerinin evin özelliklerinden beklentilerini listeleyiniz.	➤ Aile bireylerinin ev konusunda beklentilerini gruplayabilirsiniz.
➤ Ev Alternatiflerini sıralayınız	➤ Fiyatına göre ya da fiziksel özelliklerine göre sıralayabilirsiniz.
➤ Topladığımız bilgileri gruplandırınız.	➤ Görsel ve yazılı olanlar şeklinde gruplandırabilirsiniz.
➤ Yaptığınız araştırmaları fotoğraflarla destekleyiniz.	➤ Fotoğrafların konuyla ilişkili olmasına ve renklerinin net olmasına dikkat edebilirsiniz.
➤ Alternatifleri inceleyerek ortak kararla evi belirleyiniz.	➤ Aile bireylerinin fikirlerini açık bir şekilde ifade etmesine ortam yaratabilirsiniz.
➤ Yazıları ve resimleri tabloya yerleştiriniz.	➤ Kâğıt, kalem, fon kartonu, makas, yapıştırıcı vb. materyallerden yararlanabilirsiniz ➤ Elinizde bulunan artık materyallerden yararlanabilirsiniz.
➤ Tablonuzun son kontrollerini yapınız.	➤ Tabloyu aile bireyleriyle değerlendiriniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1.ekonomik, sosyal ve teknik kararlar genel başlıkları altında toplanabilir .
2. Ekonomik kararların alınmasında kaynakları en verimli biçimde kullanarak,..... kaynak ile en çok tatmini sağlama ilkesi amaçlanmaktadır .
3. Ekonomik kararlar öncelikle en alt düzeyde yer alan için alınmaktadır
4. kişisel bazda incelendiğinde; amaçlanan yaşam standardına ulaşma, çocukları amaçlanan yaşam standardına ulaştırma ve eğitim kazandırma, finansman bakımından başarılı olma ve yaşlılık için mali güvenlik düzeyine ulaşma çabalarıdır.
5. Sosyal kararlar ya da üzerinde odaklanır.
6. Bireysel değerler, çatışmalarla karşı karşıya gelen durumundaki kimseye yol gösterirler
7. Bireysel değerlerin bilincinde olma ve çatışmaları bilme verme konusunda başlangıç noktasıdır.
8. Sosyal kararlar özellikte kararlardır.
9. Sosyal bir çatışma durumunda, sosyal grup için önceden kararlaştırılmış bir amaç yoktur. amaçlar karar işleminin bir parçası olarak.....

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Karar vermede en son öge karar verilecek bir problem ya da ihtiyacının bulunduğu ve bu problem ya da ihtiyacın önemli olduğunun saptanmasıdır.
2. () Bireyler ve aileler bilgi toplamanın önemsizliğini kabul etmelidirler.
3. () Karar vermede alternatifler belirlenirken kullanılan bilgi kaynakları test edilmelidir
4. () 'Sosyal kararlar' değerler ya da rol çatışmaları üzerinde odaklı **değildir**.
5. () Sosyal kararlar hem ailede hem de toplumda birleştirici özellikte kararlardan **değildir**.
6. () Bireyler ekonomik kararlar verirken, kaynak kullanımına ilişkin masrafları, tatmin ya da kaynak kazancı yönünden yararını kıyaslama **yapmazlar**.
7. () Beyin Fırtınasında karar verirken temel amaç herhangi bir konuda çok sayıda düşünce üretmektir.
8. () İyi bir karar zamanında alınandır.
9. () Kararsızlığın ortaya çıkmasında kişilik yapısı etkili **değildir**
10. (...) Kararsız kişiler karar verirken seçeneklerini önem derecesine göre sıralamalıdır.
11. () Aşırı kararsızlık karşıdaki insanı öfkelenendirir.
12. () Sağlıksız ya da şişirilmiş bir özgüvene sahip kişiler çoğu zaman çok kolay karar verirler.
13. () Kararsızlık yaşayan kişilerin mantığını kullanarak karar vermesi kolaylaştırılmalıdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	D
3	D
4	Y
5	Y
6	D
7	D
8	Y
9	D
10	Y
11	Y
12	D

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	karar verme uygulamaları
2	en az
3	fizyolojik ihtiyaçlar
4	ekonomik başarı
5	değerler, rol çatışmaları
6	karar verme
7	sosyal karar
8	birleştirici
9	ortaya çıkar

MODÜL DEĞERLENDİRME'NİN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	Y
3	D
4	Y
5	Y
6	Y
7	D
8	D
9	Y
10	D
11	D
12	D
13	D

ÖNERİLEN KAYNAKLAR

- GÜNGEN Yıldız, Şadan TOKYÜREK ve Nedime ŞANLI, **Ev ve Ailede Yaşam Yönetimi**, Pegem A Yayıncılık Tic. Ltd. Şti., Ankara, 2002.
- NAZİK M. Hamil, Mine ARLI ve A. Fuat ERSOY, **Ailede Ekonomik Kaynaklar**, Irmak Matbaacılık, Ankara, 2000.
- NAZİK M. Hamil ve Ateş BAYAZIT, **İnsan İlişkileri ve İletişim**, YA-PA Yayın Pazarlama San. Tic. A.Ş., İstanbul, 2003.
- NAZİK M. Hamil ve Seher ERSOY, **Aile Ekonomisi**, Ankara Gazi Kitabevi, 2006.
- TOKYÜREK Şadan ve Nedime ŞANLI, **Ev ve Kurum Kaynaklarının Yönetimi**, Ankara Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Yayını (Yayın No:3), 1995.

KAYNAKÇA

- ALKİN Erdoğan, Kemal YILDIRIM, Mustafa ÖZER, **İktisada Giriş**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, No: 785, Eskişehir, 2005.
- ERSOY Seher, **Aile ve Kurumlarda Kaynak Yönetimi Yüksek Lisans Dersi Ders Notu**, 2006.
- GÜNGEN Yıldız, **Aile Ekonomisi 3**, Mektupla Öğretim, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Ankara, 1975.
- GÜNGEN Yıldız, **Aile Ekonomisi 4**, Mektupla Öğretim, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Ankara, 1975.
- GÜNGEN Yıldız, **Aile Ekonomisi 5**, Mektupla Öğretim, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Ankara, 1975.
- GÜNGEN Yıldız, **Aile Ekonomisi 6**, Mektupla Öğretim, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Ankara, 1975.
- GÜREL Süeda, **Ev Yönetimi Ders Notları**, Ankara, 1978.
- MEGEP, **Aile ve Tüketici Bilimleri Alanı Çerçeve Öğretim Programı**, Ankara, 2008.
- **Milli Eğitim Temel Kanunu** (1739 sayılı Kanun) , Resmi Gazete 14574, 24 Haziran 1973.
- NAZİK M.Hamil, Ateş BAYAZIT, **İnsan İlişkileri ve İletişim**, YA-PA Yayın Pazarlama San. Tic. A.Ş. İstanbul, 2003.
- UYANIK Ümide, Müjgan ULUSÖVER, Zerrin TAŞAL, **Ev İdaresi 1.2.3**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları 597, Flaş matbaacılık, İstanbul, 1986.
- www.aib.gov.tr
- www.bilgiyonetimi.org./cm/
- www.ktögm.meb.gov.tr
- www.meb.gov.tr
- www.tdkterim.gov.tr